

Kovács Sándor

A szegletkő¹

*„A kő a melyet az építők megvetettek, szegeletkővé lett!
Az Úrtól lett ez, csodálatos ez a mi szemünk előtt!
Nyissátok meg nékem az igazságnak kapuit, hogy be-
menjek azokon és dicsérjem az Urat!
Ez az Úrnak kapuja; igazak mennek be azon.”*

(Zsolt 118,22–23.19–20)

Kedves Testvéreim!

Mi jut eszetekbe, ha azt mondom: kő? Hadd tippeljek, az ifjak valószínűleg a kő-papír-olló nevű játékra gondolnak, akiket az élet megpróbált, azoknak vese-, epe- és ki tudja még, milyen kövük emléke sajog, akik pedig Wass Albert-rajongók, azok meghatottan szavalják: „a víz szalad, a kő marad, a kő marad”.

Én ma egy olyan kőről szeretnék beszélni, amit az építők elvetettek, és mégis szegletkővé lett. Az igazság az, hogy a ma emberének ez a kifejezés, hogy szegletkő, nem sokat mond. A vasbeton építészet nem ismeri a szegletkő fogalmát, ma legfennebb szimbolikus alapkőletételről beszélhetünk. Az ókori Izraelben különös jelentőséggel bírt a szegletkő megmunkálása, megfaragása és az épületben való elhelyezése. Mondják, akik Izraelben jártak, hogy a jeruzsálemi templom építéséhez hatalmas, több tonnás, gyönyörűen faragott köveket használtak, ezekből néhány ma is látható.

Jézus, amikor a gonosz szőlőmunkások példázatát tanította, a 118. zsoltárt idézte (Mt 21,42), a szegletkő metaforáját pedig órá vonatkoztatták a keresztény egzegéták. Ezt a titokzatos utasításokkal tele zsoltárt a zsidó tudósok szerint a jeruzsálemi szentélyben énekelték, talán éppen a templom felszentelésekor. Az egyes szám első személyben íródott zsoltár sokak szerint Dávid királyra vonatkozik; de van olyan vélemény is, hogy nem Dávidra, hanem az eljövendő messiási időre utal a szerző. Summa summarum, az értelmezők megegyeznek abban,

¹ A Magyar Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa által a 2018., jubileumi esztendőben meghirdetett beszédpályázatának megosztott első helyezett beszéde.

hogya a 118. zsoltár nem Dávid szerzeménye, de az ő korára és uralkodására vonatkozik.

A 22. vers értelmezése is sok fejtörést okozott. A zsidó bibliamagyarázó gyűjtemény, a Midrás szerint ez a vers Dávid nem zsidó származására utal, azaz arra, hogy dédnagyanyja a moábita Ruth volt. A hagyomány szerint ezt Dávid ellenségei minden alkalommal szemére hányták. Egy másik történet szerint a jó képzelőerővel megáldott Dávid gyermekkorában azzal kérkedett, hogy majd ő győzi le a filiszteusokat, és felépíti a szentélyt. Az édesapja, Jessze (Jisáj) megunt a sok dicsekedést, és fiát pásztornak küldte el, ám Dávidból mégis király lett, dinasztíát alapított, s az, akit származása miatt megvetettek, egy nemzet példaképe, szegletköve lett.

Nem tudom, Testvéreim, van-e köztetek olyan, aki nem volt a kolozsvári unitárius templomban. Unitárius ember, ha Kolozsvárra látogat, meg szokta csodálni azt a nagy kerek követ, melyről Dávid Ferenc egykoron prédikált. A hagyomány szerint egyházunk alapítója és első püspöke 1568. márciusában, a második gyulafehérvári hitvitáról hazatérőben erről a kőről szólt a fogadására összegyűlt városiaknak, s tette ezt olyan nagy sikerrel, hogy Kolozsvár lakossága, Heltai Gáspár pappal az élen az unitárius vallás követője lett. Sokat látott és sokat vándorolt ez a kő, amíg a jelenlegi helyére került. Évszázadokig ott állt a Torda utca sarkán, és az unitárius apák és anyák újra és újra elmesélték fiaiknak és leányaiknak, majd azok is utódaiknak, hogy ez nem akármilyen kő, ez az unitárius egyház szegletköve. Aztán az eklézsia egyik kurátora saját háza elé vitette, innen pedig a templom fala mellé került, hogy aztán az 1920-as években elfoglalja jelenlegi helyét a templom portikusában. Látnátok kellene, Testvéreim, milyen áhítattal érintik meg ezt a követ az Amerikai Egyesült Államokból ide zarándokló hittestvéreink. Ezt a drága relikviát megkülönböztetett tisztelet övezi, és nem csak azért, mert Dávid Ferenc erről hirdette az egy Isten tanát, hanem azért is, mert erről a szegletkőről evangélium, örömmüzenet hangzott el: „Mert más alapot senki sem vethet a meglevőn kívül, amely a Jézus Krisztus” (1Kor 3,11). Magyar unitárius egyházunk erre az ősi, egyetemes keresztény fundamentumra épült, bármit is mondjanak ránk felekezeti öntudatuktól elvakított testvéreink.

Talán az sem véletlen, hogy a mi Dávid Ferencünk története hasonlít a nagy király, Dávid életéhez. Beszédem bevezetőjében elmondtam, hogy Dávid királyt sokszor kigúnyolták származásáért. Be sokszor gúnyolódtak a mi Dávid Ferencünk származásán! A korabeli hitviták jegyzőkönyvei tanúsítják, hogy a mi Dávidunkat is kinevették, ellenségei szemére vetették származását, és vargafinak, Varga Ferencnek csúfolták az édesapja mestersége miatt. Pedig sem ő, sem édesapja nem szolgált rá a bántásra. A jómódú apa cserzővarga volt, fiát iskoláztatta,

és Dávid Ferencből, ha nem is király, de püspök lett. Három erdélyi történelmi egyház mondja őt püspökének: az evangélikus, a református és az unitárius. A kő pedig, amiről prédikált, szegletkő, a szó legszorosabb értelmében. Egykoron sok ehhez hasonló kerek kő hevert Kolozsvár utcáin. A geológusok megállapították, hogy ezek kb. 60 millió évvel ezelőtt keletkeztek, s ahogy a város terjeszkedett, bekebelezte ezeket, aztán a kőfaragók és építőmesterek majdnem mindet felhasználták. Volt, amiből a kapu sarkát védő kerékvettető lett, másokból járdaburkolatot, épületkövet faragtak, de a kerek követ elvetették. „Az Űr vitte végbe ezt: csodálatos dolog a szemünkben” (Zsolt 118,23), hogy megőrizte ezt az ereklyét, hogy valahányszor rá pillantunk, eszünkbe jusson Dávid Ferenc.

A 2018-as kalendáriumunkban olvastam egy szép verset, szerzője a szucsági származású, Nagyenyeden és Kolozsváron tanult író és költő, Versényi György. A vers címe *Emlékezet köve*, ebből idézek néhány sort.

„Szegletkő volt akkor valami ház sarkán. / Szabad gondolatok folyama áradván, / Dávid Ferenc, a nagy apostol rajt' állott, / hirdetve az ígét, örök tanuságot. // S delejes áramként szava búve, bája / Ezereknek szívét-lelkét általjarta. / Ezerek ajkáról tört fel igaz hitben, / Megszentelt erővel: Egy, csak egy az Isten!”

Nem csak versbe, már-már regénybe illő Dávid Ferenc életműve, és a szegletkő, kerek kő története is.

Gondoljuk csak el, hányszor emelte fel a hatalom pusztító csákányát és pörrölyét egyházunk ellen. Tizenegy röpké év telt el a kerek kőről mondott diadalmas prédikáció elhangzásától, és attól a naptól, hogy a főtéri templom ajtaja kinyílt az unitárius Dávid előtt, hogy ennek szószékéről adjon hálát az Istennek, és hirdesse az igazságot. Milyen gyönyörűen fogalmaz a zsolttáríró: „Tárjátok ki nekem az igazság kapuit, bemegyek, hogy hálát adjak az Űrnak. Ez az Űrhez vezető kapu, az igazak mennek be rajta.” (Zsolt 118,19–20)

Elmesélek egy történetet ezzel a bibliai verssel kapcsolatosan. Amikor a rab-bik ezt a verset értelmezték, így érveltek:

Ki kérte azt, hogy „nyissátok meg előttem az igazság kapuit”, természetesen Dávid. „A túlvilágon megkérdezik az embert, mit tett ezen a világon. Ha azt válaszolja: megettem az éhezőket, azt mondják neki: tessék, ez a kapu azoké, akik éheseket etettek, ő bemehet azon. Egy másik azt mondja, hogy ő szomjasokat itatott. Neki is megvan a megfelelő kapuja. Aki felöltöztette a rongyosokat, aki árvákat nevelt házában, aki jótéteményeket gyakorolt, aki alamizsnát adott – mindegyiknek megvan a maga kapuja. Mondá Dávid: Én mindezt megettem, nyissák meg előttem az összes kapukat! Erre mondja az Írás: nyissátok meg az igazság kapuit.” (Naftali Kraus)

Hát nem táplálta Dávid Ferenc az evangélium üzenetére éhes lelkeket? Hát nem öltöztette híveit a béketűrés ruhájába? Hát nem itatta meg szavával az igazságra szomjas lelkeket? Hát nem gondoskodott a reformáció útvesztőiben elárultakról? Hát nem adakozott bőkezűen? Mindenét, életét is odaadta az evangéliumért. Ezért tárultak szélesre előtte a kolozsvári Szent Mihály templom súlyos ajtai.

Tizenegy küzdelmes, vitatkozásokkal, vívódásokkal, csalódásokkal terhes év után, 1579 tavaszán a fogoly Dávid Ferencet szállító szekér a dévai börtön felé vezető köveken zötyögött. Annak, ki „egykor Erdély lelke volt”, barátai árulóivá és ellenségeivé lettek. Talán a zoltáríróval sóhajtott fel ő is: „Körülvettek engem mind a pogányok, (...) körülvettek engem, bizony körülvettek engem.” Bizony, pogány kegyetlenség megtapasztalni az egykori barát árulását. Pogány dolog öregeen, betegen, egyedül várni a halált. Szinte hallani vélem, ahogyan a dévai várbörtön nyomasztó csendjében Dávid Ferenc imádkozott:

„Nem halok meg, hanem élek, és hirdetem az Úrnak cselekedeteit!

Keményen megostorozott engem az Úr; de nem adott át engem a halálnak.

Nyissátok meg nékem az igazságnak kapuit, hogy bemenjek azokon és dicsérjem az Urat!

Ez az Úrnak kapuja; igazak mennek be azon.

Magasztallak téged, hogy meghallgattál, és szabadításomul lettél!” (Zsolt 118,17–21)

Ámen.